

Minimum militær masterutdanning

Norge har lagt seg på et minimumsnivå innen utdanning til en profesjonell yrkesgruppe som skal utdanne og lede komplekse systemer av mennesker og teknologi til seier i møte med en nådeløs motstander – under de verste klimatiske forhold. I Norge har vi lagt den grunnleggende offisersutdanningen (GOU) på bachelornivå med et treårig løp; ett år, hvis kandidaten har en sivil bachelorgrad fra før.

I denne teksten vil jeg først legge grunnlag for å forstå hvilket lavt utdanningsnivå Norge har valgt å legge seg på for sine [company grade-offiserer](#) (fenrik til kaptein) og ferske majorer. Deretter vil jeg skissere et alternativt opplegg for norsk militær profesjonsutdanning – både for offiserer og spesialistbefal. Jeg vil se tilbake til det vi fikk til bra før, samtidig som jeg tilfører noe nytt. Det som er nytt vil jeg forsøke å forklare for leseren både med modeller, men ikke minst med historier om hypotetiske kollegaer som skal navigere i dette systemet.

Hvis sparereformen i utdanningssektoren (URE) var ett skritt tilbake, vil jeg hevde at jeg beskriver to skritt frem.

GRUNNLEGGENDE OFFISERSUTDANNING I ANDRE LAND

[Belgia](#), [Frankrike](#), [Italia](#), [Latvia](#), [Luxembourg](#), [Polen](#), [Portugal](#), [Tsjekkia](#) og [Tyskland](#) har lagt sin grunnleggende offisersutdanningen (GOU) på masternivå og setter av fem år til dette. [Bulgaria](#) bruker sine fem år med GOU til å gi kadettene en dobbel bachelorgrad. I [Nederland](#) og [Spania](#) får du bare én bachelorgrad, men også de bruker fem (i noen tilfeller fire) år på GOU. Kombinert bachelorgrad og militær fagutdanning på fire år er modellen i [Hellas](#), [Litauen](#), [Romania](#), [Slovakia](#), [Ungarn](#) og [Østerrike](#).

[Danmark](#) og [Storbritannia](#) kjører kortere løp på 2,5 – 3,5 år, men har som hovedregel at kandidaten har en sivil bachelorgrad fra før. Dermed blir det mest riktig å sammenligne disse utdanningene med [årsstudiet i Norge](#). I tillegg til omfanget av den militære påbyggingen, er det verdt å nevne at både Danmark og Storbritannia har hvert sitt underoffiserskorps som er innarbeidet over hundrevis av år uten avbrudd. I disse landene er det til forskjell fra i Norge faktisk slik at de ferske offiserene blir tatt imot av et institusjonalisert apparat rigget for mentorering.

[Slovenia](#) har en modell som minner om det norske årsstudiet som sin hovedmodell. Med kun 2,1 millioner innbyggere er årskullene på beskjedne 25 kadetter. De stiller krav om sivil bachelorgrad på forhånd, hvorpå de gir en militær påbygning på 1,5 år for å kvalifisere kadettene til å bli offiserer.

Flere land rundt Østersjøen har i likhet med Norge lagt seg på GOU som er tuftet på treårig bachelorgrad. Ved nærmere øyensyn er oppleggene likevel mer robuste enn det norske. I [Estland](#) må kandidatene – til forskjell fra i Norge – ha gjennomført førstegangstjeneste før GOU. I tillegg er det lagt opp til at offiserene gjennomfører masterdelen av den militære profesjonsutdanningen etter tre år i yrkespraksis etter GOU. I [Sverige](#) må kadettene akkurat som i Estland gjennomføre førstegangstjeneste før treårig GOU. Luft- og sjøkadettene har i tillegg 1 – 1,5 år med fagutdanning etter dette. [Finland](#) har en modell som ligner på vår gamle, hvor befalsutdanning og -praksis er grunnlaget for å bli tatt opp til treårig GOU som gir bachelorgrad. Dette opplegget er likevel sterkere enn vårt gamle, da de planlegger med at offiseren returnerer til skolebenken etter fire år i offiserspraksis, for å gjennomføre masterkomponenten av den militære profesjonsutdanningen sin. Både [Usman Aslam](#) og [Dag Henriksen](#) har tidligere redegjort for hvor svakt det norske opplegget for livslang militær *etterutdanning* er, både i forhold til andre land og i forhold til omfanget av dette her hjemme i Norge inntil for noen år siden.

Det er fristende å kaste et blikk over dammen også. [USA har et mylder av offisersutdanningsmodeller](#). De er ikke uten videre så lette å sammenligne med de europeiske, men det er nærliggende å sammenligne krigsskoleutdanningen på f.eks. West Point med den norske. Der går kadettene i fire år og kommer ut med en [bachelorgrad. Den er for alle praktiske formål en sivil grad](#) og kan inneholde [fordypning i alt fra kjernefysikk til filosofi](#). Dette gir den amerikanske hæren et kompetansemangfold vi foreløpig bare kan drømme om. Det utgjør dog kun ett av fire programmer. De tre andre programmene er [militær](#)-, [lederutvikling](#)- og [idrettsprogrammene](#). Disse tre sistnevnte programmene inneholder grovt sett det samme som den norske bachelorgraden med fordypning i landmakt. Dette betyr at de amerikanske kadettene i løpet av fire år gjennomfører det vi kjenner igjen som norsk treårig krigsskole – i tillegg til at de fullfører en akademisk grad på bachelornivå. Vi må dog huske på at når vi snakker om amerikanske og norske år, så er det en eple- og pæresammenligning. Hadde vi i stedet sett på antall timer med kadett- og instruktørinnsats, ville vi nokså sikkert ha funnet at den amerikanske krigsskolemodellen er omtrent dobbelt så lang som vår.

PROFESJONSUTDANNING I NORGE

[Kristin Loftsgarden har på en svært god måte beskrevet fenomenet profesjonsutdanning](#). Hennes artikkel forklarer og belegger godt hvordan dreiningen mot ettårig offisersutdanning er en skikkelig avsporing fra det som anses som nødvendig og kvalitetssikret profesjonsutdanning. Jeg er enig i at denne varianten av offisersutdanning er et spesielt grelt eksempel på et opplegg som mangler mye, bl.a riktig innhold, tilstrekkelig omfang, behovs- og konsekvensanalyse m.m. Den (eneste?) styrken årsstudiet har, er kadettene selv. Min observasjon er at de kjennetegnes av at de er smarte, sterke, ansvarsfulle og lærelystne. Det er godt mulig at vi per nå faktisk plukker på aller øverste hylle, når vi selekterer kandidater til denne utdanningen. Omfanget er fortsatt beskjedent og ligger på omtrent 40 kadetter i året for forsvarsgrenene samlet. Hvis vi [fortsetter å søke etter ineffektiviseringsgevinster](#), vil volumet av denne kategorien øke. Da må vi gå lengre ned i hyllene. *How low can we go*, før disse kandidatene ikke har det som kreves for å fungere på tross av den magre militærutdanningen de får?

[Norges «visjon» for militær utdanning er at den skal være tidsriktig og tilstrekkelig](#) (min utheving). Ingen har lyktes med å belegge at ett år med militær utdanning er tilstrekkelig for å bli profesjonell offiser. Knappt noen har vel prøvd på den håpløse oppgaven engang? Det fins dog en stadig mer utbredt antagelse om at en treårig profesjonsutdanning er tilstrekkelig. Blikket på våre europeiske naboer tidligere i teksten har allerede gitt oss noen hint om at den oppfatningen ikke er gjengs utenfor landets grenser. Hva om vi ser oss rundt innenfor landets grenser? [Profesjonsstudiene](#) som kreves for å bli [lege](#), [prest](#) og [psykolog](#) tar 6 – 6,5 år. Legen må i etterkant av dette [gjennomføre 1,5 år med praksis under tett oppfølging \(LIS1, tidl. turnustjeneste\)](#). Dette kommer i tillegg til omfattende praksiskomponenter i selve profesjonsstudiet. Skal du bli [jurist](#), [lærer](#), [musikkterapeut](#) eller [samfunnsøkonom](#) har du fem år med profesjonsstudier foran deg. Går du derimot for en treårig profesjonsutdanning kan du f.eks. bli [barnevernspedagog](#), [medlem i ambulansemannskap](#), [sosionom](#), [sykepleier](#), [tannpleier](#), [teammedlem i politipatrulje](#) eller [vernepleier](#). I dette landskapet har vi i [Norge valgt å plassere offiseren i den treårige kategorien](#). Her er jobbeskrivelsen denne profesjonsutdanningen skal sette kadetten i stand til å løse:

[Du skal kunne lede 30-40 soldater utrustet med høyteknologiske \(og svært kostbare\) våpen og kommunikasjonsteknologi i kamp på liv og død – samtidig som du sørger for at din enhet samvirker optimalt med en myriade av tilstøtende enheter, som f.eks. luftvern, artilleri, stridsvogner og diverse luftbårne ressurser. I tillegg må du kunne samvirke med utenlandske enheter på tvers av kulturelle og teknologiske barrierer. Og til slutt en liten vri som](#)

ikke er så vanlig i sivil sammenheng: Når sjefen din faller fra (som er en militær eufemisme for at sjefen din blir flerret til biter av granatsplinter), skal du kunne overta uten at avdelingen din trenger å lette på presset mot fienden i mellomtiden.

Stillingsbeskrivelsen nevner ikke at yrket ditt også innebærer en ganske stor portefølje av utdanningsledelse og forvaltning for å oppøve og samtrene enheten din før det braker. Hvis vi faktisk skulle ha oppnådd harmonisering med sivil utdanningssektor, så hadde den toårige befalsutdanningen blitt utvidet til et treårig profesjonsstudium og offisersutdanningen hadde blitt et fem- eller seksårig profesjonsstudium.

FJELLVETTREGEL NR. 8

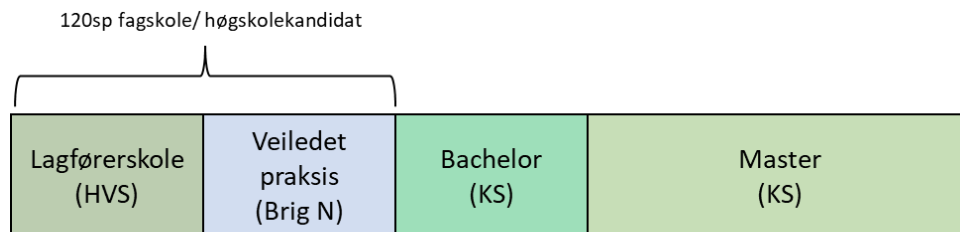
Stortingsproposisjon 151 S Kampkraft og bærekraft anga eksplisitt at hovedveien inn til grunnleggende offisersutdanning skulle være direkte fra videregående skole, samt at varigheten ikke skulle være lengre enn tre år. Disse små avsnittene gjorde altså at vi plasserte norsk grunnleggende offisersutdanning (GOU) i laveste klasse i den vestlige verden og blant de minst komplekse profesjonsutdanningene nasjonalt. På innsiden av systemet kjenner vi at det knaker godt. Sjøkrigsskolen har oppnådd et viktig gjennombrudd. De har fått lov til å utvide sitt hovedstudium – bachelor i militære studier med fordypning i ledelse, sjømakt og militær navigasjon – til fire år.

Jeg vil gå enda lengre. Universitets- og høyskoleloven har en formålsparagraf. Den stadfester at norske høyskoler ikke skal legge listen på hverken tilstrekkelig eller gjennomsnittlig nivå. Vi skal være på høyt internasjonalt nivå. Det peker mot at GOU krever fem år. Før 2018 var den faktisk så lang. GOU besto de facto av ett år på befalsskole, ett år med militær lederpraksis under veiledning og deretter tre år med praksisnær høyskole-/krigsskoleutdanning. Utvidelse tilbake til fem år er likevel ikke nok for å komme på høyt internasjonalt nivå. Da må utdanningen bli en profesjonsutdanning på mastergradsnivå. Denne profesjonsutdanningen skal avsluttes på krigsskole, men det er ikke der den begynner.

Toårig befalsskole er en norsk suksesshistorie. Den forsvant på begynnelsen av 2000-tallet. Mens den hvilte i fred, var den dypt savnet. Profesjonens krav – aksentuert av ekte kuler og krutt i Afghanistan – gjorde at den kom tilbake. Vi hadde smertelig funnet ut hvor grensen for utilstrekkelig militær lederutdanning gikk. Som økonomisk presset organisasjon hadde vi gjort et risikabelt eksperiment som feilet, men vi slikket sårene og fikk befalsutdanningen på fote igjen. Da denne utdanningen nok en gang skulle legges ned i 2018 tror jeg ikke det var rent få som ble lamslått. Det tok ikke lang tid før avdelingene merket vakuemet som oppstod og det ble ganske fort utviklet en lagførerskole for å kompensere. Det var vanskelig å få til, fordi ressursene som krevdes hadde allerede blitt internineffektivisert og gevinstrealisert. Slanking av utdanningssektoren (en del av den butte ende?) hadde styrket den spisse ende (avdelingene), men den spisse ende måtte nå løse sine egne akutte realutdanningsbehov. Min taktikkinstruktør på Krigsskolen brukte å si at summen av smerte er konstant. Dette er et godt eksempel på hva han snakket om.

I likhet med major Stein Helge Kingsrød (PhD) er jeg overbevist om at den toårige befalsskolen er nødvendig som utgangspunkt for både offisers- og spesialistbefalkategoriene. Hæren er allerede godt i gang med en reell gjenoppbygging av denne helt nødvendige utdanningen, hvor borgeren med fersk artium kan lære å bli soldat og leder i ett år i et skolemiljø med erfarne profesjonsutøvere og så få påfølgende lederpraksis under veiledning. Hærens innsats på dette området kvalifiserer til både respekt-, ansvar- og mot-pris, spør du meg.

Gode, gamle Hæren (snart 400 år!) har gjort enda et viktig sjakktrekk. Den jobber frem fagskoleakkreditering for lagførerutdanningen. Dette hjelper umåtelig for å få brikkene til å falle på plass for master-GOU. Når [Forsvarets høgskole godskriver utdanningen gjennomført hos forsvarsgrenvise fagskoler](#), vil det første krigsskoleåret være det siste året i den militære profesjonsbacheloren. De to siste krigsskoleårene er masterkomponenten i profesjonsstudiet. Med andre ord begynner alt å ligge til rette for at vi kan ta et viktig steg tilbake og reetablere det andre nasjoner anser som minimumsomfanget av GOU.

Femårig profesjonsutdanning til offiser

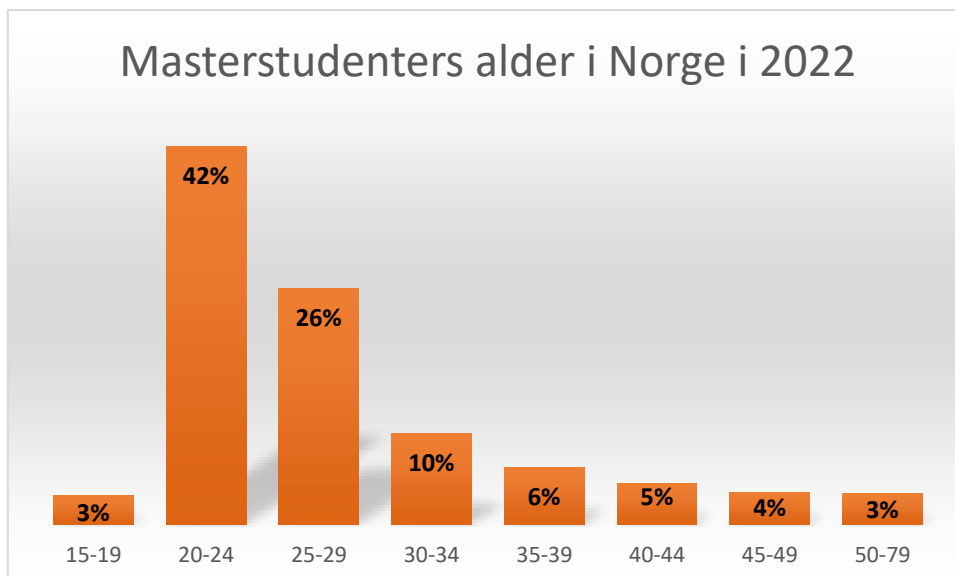
Omfang er dog ikke nok. Innhold og kvalitet må også heves, hvis vi skal være på høyt internasjonalt nivå. Det er nettopp det som er poenget med å gjøre GOU til en masterutdanning, fremfor simpelthen å gjøre som før og legge GOU opp som et femårig bachelorløp. Masterutdanning stiller strengere krav til kadettene og det stiller [strengere krav til utdanningsinstitusjonen](#). Skolesjefer og andre gode krefter har jobbet i det små over mange år og sådd mange frø. Vi ser stadig oftere at det blomstrer opp personer med [dobbelkompetanse – yrkesmilitære med militær profesjonsutdanning og forskerutdanning](#) (phd). Dette kombinert med en videreføring og forsterkning av rekkene av dyktige sivile forskere og undervisere er veien til en ny gullalder for GOU i Norge.

Den femårige offisersutdanningen jeg foreslår genererer fem pliktår, altså ti år totalt. Det skaper forutsigbarhet både for de som velger utdanningen og for Forsvaret. [De unge offiserene vil ikke som i dag ha det travelt med å ta en sivil masterutdanning på siden av tjenesten for å holde tritt med sine sivile årskullinger](#). I stedet kan de fokusere fullt og helt på å være de beste lederne og de beste militærekspertene de kan for sine kolleger, inkludert sjefer og undergitte.

SENIOROFFISERER TRENGER TO MASTERGRADER

Er dette kroken på døren for Stabsskolen og masterutdanningen der? Slettes ikke! Den er svært viktig og må enten beholdes eller forsterkes. [Iverksettelsesbrevet som fulgte opp proposisjonen Kampkraft og bærekraft anga at gjennomsnittsalderen ved stabs-/masterutdanningen skulle ned](#). I den ugraderte versjonen av evalueringsrapporten av URE (2023, s. 33) fremkommer det at dette tallet senere ble satt til 34 år. De som kom frem til dette var inne på noe, men analysen kan ikke ha vært fullstendig. [En gjennomsnittsalder på 34 år for første mastergrad ville fortsatt vært skyhøyt i forhold til samfunnet for øvrig](#). Forsvaret har heller ikke gitt seg selv bestått på dette oppdraget. Faktisk sier evalueringsrapporten at gjennomsnittsalderen har gått opp (2023, s. 11)!

Masterstudenters alder i Norge i 2022

(Tallmaterialet i figuren er hentet fra Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse (HKDir) sin Database for statistikk om høyere utdanning (DBH). Alle masterutdanninger er inkludert, dvs. både erfaringsbaserte og 1-1.5-, 1.5-2-, 2- og 5-årige varianter; totalt 85 063 studenter.)

Feilen som ble begått var å tenke at det kun er plass til én masterutdanning i offiserens tjenesteløp. Ikke bare er det plass til to, men det er behov for det. Masterepidemien – [hvis fare er kraftig overdrevet](#) – er slett ingen truende sykdom for [field grade](#)-offiserer (major til oberst) som skal lede avdelinger og gjennomføre stabsprosesser i komplekse systemer og miljøer. Hvis vi kaster et blikk på andre sektorer er det på ingen måte uvanlig at ledere får et akkreditert akademisk påfyll (enten ytterligere fordypning, eller økt kompetansebredde) når de er godt etablert som praktikere og klare for neste store steg.

[Den amerikanske hæren har som ambisjon å vinne de krigene den deltar i.](#) Den har generelt hyppigere og tyngre innslag av skoleutdanning i sine offiserskarriereløp enn det vi finner i vår del av verden. På stabsskolen for kapteiner og majorer (stabsskole 1, om du vil) er [snittalderen 37,5 år og vel halvparten har en mastergrad fra før](#) (husk at på den amerikanske hærens krigsskole bruker de de fire årene sine på å ta en ikke-militær bachelorgrad, i tillegg til å gjennomføre det vil kjenne igjen som den norske krigsskoleutdanningen). Alt dette tyder på at det ikke er noe poeng å fokusere på å presse ned gjennomsnittsalderen på Stabsskolen. Den utdanningen har allerede en ganske god timing, men forutsetningen for at dette skal fungere og henge sammen er at den grunnleggende offisersutdanningen er robust.

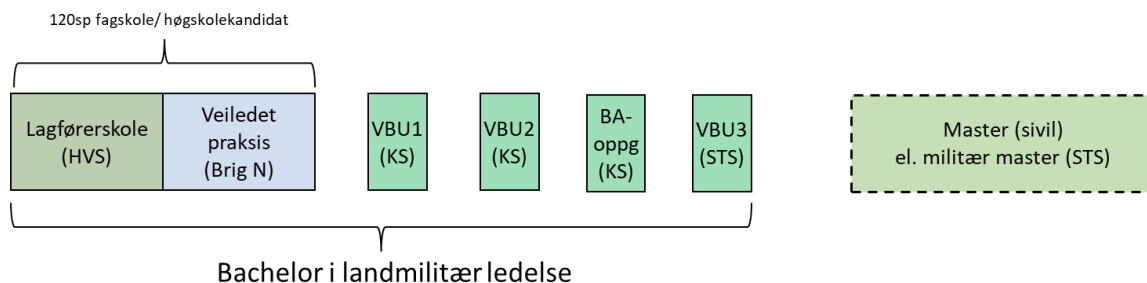
Det bør være åpenbart at stabsskoleutdanningen ikke skal forsvinne. Men hvorfor stoppe der, hvis vi mener alvor med kompetanse og kampkraft? [Svenskene ligger et hestehode foran og tilbyr allerede militære doktorgradsprogrammer.](#) Norge er tjent med at en vesentlig andel av offiserene våre tar sin andre mastergrad og gjør sine [doktorgradsstudier tilknyttet sivile miljøer](#). Det gir et mangfold som vi trenger for å skape mest mulig kampkraft med organisasjonen vår. Men som selvstendig nasjon har vi også behov for å ha en fagmilitær topputdanning på høyt internasjonalt nivå.

AKADEMISK SPESIALISTBEFAL

Da implementering av [Ordning for militært tilsatte \(OMT\)](#) ble påbegynt for noen år siden, var det vanlig å bruke en dikotomisk beskrivelse av forskjellene mellom offiserer versus spesialistbefal for å gjøre det enklere å forstå. Da var det vanlig å hevde at akademisk utdanning tilhørte offiserens sfære, mens spesialistbefalet tilsynelatende lærte nesten utelukkende gjennom erfaring. Slik er det ikke i praksis og strengt tatt heller ikke i doktrine. I publikasjonen Utdanningsdirektiv 1 står det beskrevet slik:

Det er viktig å understreke at den personlige utviklingen til medlemmene av begge kategorier er nokså sammensatt. Akkurat som offiseren også har betydelige innslag av erfaringsbasert læring i sitt løp, har spesialisten også viktige innslag av akademisk utdanning underveis i sin karriere (Hæren, 2015, s. 40).

Serien med videregående befalsutdanning (VBU) gir ikke studiepoeng i dag. Det er det egentlig ingen grunn til. Innholdsmessig hadde det ikke vært nødvendig å gjøre noen endringer. Så lenge vi får til å etablere det nødvendige grunnlaget med akkreditert befalsutdanning åpner det seg muligheter også her. Dette vil gi et løp som inneholder en kvalitetssikret militær profesjonsutdanning, samtidig som det er tilrettelagt for at vi får dyrket frem de dyktige og dedikerte fagspecialistene OMT var ute etter. I tillegg vil vi på denne måten kunne synliggjøre et livslangt militært karriereløp for denne kategorien som er mer attraktivt enn de sivile alternativene. En bachelor i landmilitær ledelse legger til rette for at dette personellet kan ta utdanning de opplever som nyttig for sin tjeneste – finansiert av Forsvaret. De kan også ta militær etterutdanning på høyt nivå (master). Dette kan legge til rette for en ordning for konvertering til offiser å la [britenes late entry commissioning](#)-konsept.

KINE KNIVKASTER

La oss se på eksempelet Kine Knivkaster. Kine Knivkaster vil inn i Forsvaret av forskjellige grunner. Hun ser an offisersstudiet, men føler at det blir for langsiktig og ikke helt for henne. En av motivasjonene hennes for å bli militær er å kunne ha et yrke hvor hun kan være mye ute og jobbe med folk. Offisersutdanningen ser bra ut, men hun vet at hun har ikke tålmodigheten – hun vil ut og lede på en håndfast måte så fort som mulig. Hun søker seg til lagførerskolen og begynner der sammen med mange andre på hennes alder. Noen av medelevene vet allerede at de skal gjennomføre fem år med utdanning for å bli offiser – så fremt de består alle kravene underveis, da. Kine trives godt og merker at utdanningen hun har valgt er skikkelig ressursatt. Her tjenestegjør det erfarne og kunnskapsrike folk som viser dyp interesse i å gjøre henne og medelevene så gode som mulig.

Med gode skussmål reiser Kine til Troms for å praktisere som lagfører. Hun bærer korporalsdistinksjon (OR4), men graden er midlertidig enn så lenge. Hun føler seg dog såpass sikker på seg selv at hun vet at hun kommer til å få den fast, når hun har bestått kravene til praksisåret. I avdelingen følges hun tett opp av troppssjefen, som er hovedveilederen hennes. Troppssjefen er ikke så mange år eldre enn henne, men hun er kvikk, kunnskapsrik og hun har selv gått i Kines sko. Kompanisersjanten er biveileder og hans alder og klokskap gjør ham til en viktig rollemodell for henne. I praksisåret er Kine en integrert del av teamet av ansatte i avdelingen. I tillegg til alle tilbakemeldingene og refleksjonsnotatene hun jobber med underveis som en del av det obligatoriske veiledningsopplegget, utnytter hun også mange av de ikke-formaliserte mulighetene til veiledning, både fra andre midlertidige korporaler og til og med fra soldater som hun leder.

Kine hadde ikke bare selvtiliten, men også selvinnsikten i orden. Hun har gjort en flott innsats i løpet av praksisåret. Hun har selvsagt gjort en rekke feil, men hun har vist integritet de gangene det gikk galt

og hun har lært mye. Hun har også fått til veldig mye, kanskje mer enn både hun og andre rundt henne hadde trodd. Hun får nå korporalsgraden fast og får fast tilsetning i Forsvaret. Fordi hun har vist over gjennomsnittlige resultater, blir hun presentert for muligheten til å sjalte inn på offisersutdanningen og begynne på Krigsskolen til høsten sammen med de andre i kullet som allerede har meldt seg på det sporet. Kine synes det er kjekt å bli spurt, men hun er så giret på å fortsette i avdelingen og bli ordentlig god på sitt kampsystem. Hun vet også at hun har noen få år der Krigsskole-vinduet står åpent, selv om øvre aldersgrense for å begynne der har blitt senket til 25 år.

Kine fortsetter å gå gradene i spesialistbefalsøylen. Etter en realkompetansevurdering får hun også betinget opprykk til sersjant (OR5). Hun gjennomfører senere Videregående befalskurs 1 (VBU1) på Krigsskolen og etter dette blir hun sersjant 1. klasse (OR5+) og lagfører i en vervet tropp på Rena i samme troppeart som den hun tjenestegjorde i nordpå. Etter noen år der, får hun en troppssersjantstilling som oversersjant (OR6) i sitt gamle kompani. Da Kine etter hvert er aktuell for VBU2, dukker det opp en spennende mulighet. Fordi Forsvarets høgskole har et internasjonalt nettverk og samarbeid også innenfor spesialistbefalsutdanning, kan hun få ta to moduler av [Den militære akademiuddannelse \(MAU\) i Danmark](#) som VBU2-ekvivalenter. Det er hun glad for at hun valgte. Det var en opplevelse for livet, og hun klarte også å holde Norges ære i hevd der nede.

Ikke lenge etter at Kine har gjennomført VBU2, får hun opprykket til stabssersjant (OR7) og blir kompanisersjant i [Hærens hurtige reaksjonsstyrke](#). Det er en utrolig krevende og spennende tjenestestilling. Etter noen år har hun blitt temmelig rutinert. Hun har nå sin tredje kompanisjef som makker. Han er veldig dyktig, og hun føler at sjefsteamet har et godt overskudd. Hun bestemmer seg for komme i gang med bacheloroppgaven sin. På sett og vis har hun jobbet med den i flere år allerede, både bevisst og ubevisst. Arbeidet klaffer og hun får laget en oppgave som er godt tuftet på empiri og treffer midt i blinken på skjæringspunktet mellom lederskap og KI-drevet teknologi i hennes troppeart. Ekstra gøy er all den positive responsen hun får etter at hun fikk publisert en populærvitenskapelig artikkel basert på oppgaven på Stratagem, samt en egen episode i [den danske podcasten Ledelse i virkeligheden](#).

Hun føler at VBU3 blir en skikkelig sjarmetappe hvor hun tør å konsentrere seg om å utvikle nettverk med erfarne spesialistbefal fra andre forsvarsgrener, fremfor å jage etter de perfekte innleveringene. Ikke lenge etter er det tid for å få diplom. Barna og mannen til Kine er svært stolte, når sjefen for Forsvarets høgskole (FHS) på høytidelig vis overrekker henne vitnemålet for hennes bachelorgrad i landmilitær ledelse med fordypning i hennes troppeart.

Kine føler at det ligger ganske klare forventninger på henne for enten å ta stillingen som bataljonssersjant nordpå eller å bli mestersersjant for sin troppeart på Hærens våpenskole. Det kommer litt overraskende på omgivelsene, men Kine har lenge tenkt på at hun vil prøve noe som er mer annerledes enn det hun har blitt så god på så langt. Hun får en militær stilling med opprykk til kommandersersjant (OR8) utenfor Hæren. Der legges det til rette for at hun skal få innføring i et fagfelt som er forholdsvis nytt for henne. Som en del av dette, tar hun også [en mastergrad hos Institutt for samfunnsvitenskap ved Universitet i Tromsø \(UiT\)](#), i regi av samarbeidsavtalen mellom UiT og FHS.

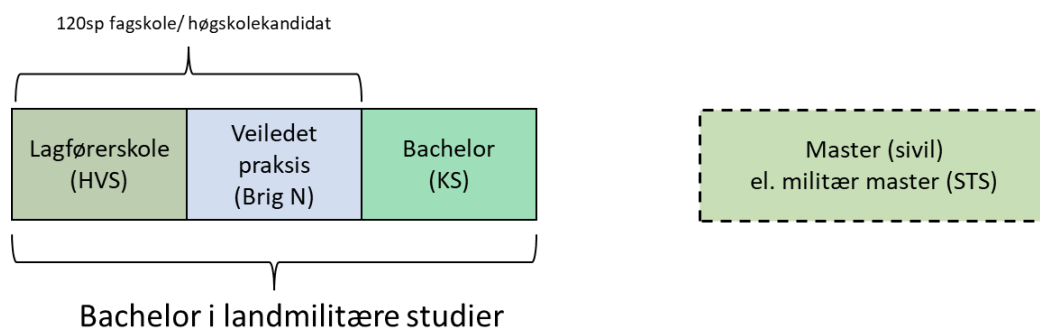
Kine er veldig tilfreds og føler at hun har fått startet på en slags ny karriere, slik som mange av barndomsvenninnene hennes også har gjort. Et litt roligere tempo passer også utrolig bra akkurat nå, med tanke på all oppfølgingen barna krever i denne viktige fasen av oppveksten deres. Hun føler stor trygghet og tilfredshet ved å kunne fortsette å være forsvarsansatt og soldat. Det betyr dessuten mye for henne at hun kan fortsette å tjene landet, samtidig som hun har en spennende og godt betalt jobb.

BJØRN BRILLEGLASS

Med en fornuftig befalsutdanning som utgangspunkt i bunnen og gode militære utdanningsmuligheter både på bachelor-, master- og doktorgradsnivå, er det mulig å se for seg en hel masse kombinasjoner. Jeg tenker dog at det er tre kombinasjoner som peker seg ut som hovedkombinasjoner. To av disse har vi allerede sett på, nemlig den femårige offisersutdannelsen og VBU-løpet til spesialistbefalet. Begge disse to utdanningene er lett å kjenne igjen fra det vi allerede har, selv om de versjonene som er beskrevet i denne teksten er oppgraderinger.

Det tredje løpet vil derimot sannsynligvis oppfattes som litt mer annerledes. Jeg foreslår at spesialistbefalet kan ha muligheten til å tilbringe ett sammenhengende år ved Krigsskolen for å fullføre en bachelorgrad i landmilitære studier. Dette vil være det løpet som vil ligne mest på de andre treårige profesjonsstudiene i Norge, som f.eks. ambulansemedarbeider, teammedlem i politipatrulje og sykepleier.

Spesialistbefalet får flere innganger til dette løpet. En kandidat kan søke seg til det på forhånd, akkurat som noen kandidater søker seg direkte inn på det femårige offisersløpet. En kandidat kan også søke seg inn i løpet av de to første årene (lagførerskole og veiledet praksis), eller senere enn dette. Kine Knivkaster kunne også ha byttet til dette løpet, selv om hun hadde vært i gang med VBU-rekken. Kanskje hun syntes det tok for lang tid å bygge ferdig bachelorgraden med VBU, så hun tok da bacheloråret på Krigsskolen i stedet, slik at hun kunne posisjonere seg for den sivile etterretningsmasteren enda tidligere i karrieren?

La oss bli nærmere kjent med Bjørn Brillerglass. Han tenker enda mer enn Kine på at han vil ha mest mulig muligheter og handlefrihet tilgjengelig. Offisersutdanningen blir dermed for lang, for han er ikke helt sikker på om militæret er tingen for ham. Han gjør som Kine og peiler seg inne på den toårige grunnutdanningen først. Lagførerskolen har forskjellige linjer og Bjørn plasserer forvaltningslinjen øverst på ønskelisten. Dette gjør han fordi han tenker at med den får han en ganske fleksibel kombinasjon av militær lederutdanning og fagkompetanse som vil være anvendbar i en eventuell sivil jobb lenger fremme. Det blir klaff for Bjørn og han får ønsket sitt innvilget.

I praksisåret tjenestegjør Bjørn som kompaniadjutant. Det innebærer en god del kontortjeneste, med mannskapsforvaltning, støtte til administrasjonsbefalets materiellforvaltning og råd om økonomi og budsjett på forespørsel fra kompanisjef og nestkommanderende. I tillegg til dette må han også bruke en god del av tiden sin til å bidra som instruktør innen soldatferdigheter for mannskapene i førstegangstjeneste. Når kompaniet er på feltøvelse, er Bjørn lagfører for kompanistabens soldater. Det innebærer at han må planlegge og følge opp forsvarsplanen for kommandoplassen, og det er han som leder den lokale striden, hvis fiender finner dem og prøver seg på et angrep.

Bjørn har ikke lagt fra seg idéen om at han en dag blir sivil og bytter ut arbeidsuniformen med genser og skjorte. Men han trives også veldig godt i Forsvaret, og han er jo ung. Han bestemmer seg for at det er verdt å bruke noen år her. Han er innstilt på å være en god soldat og gi mer enn han forventer å få

tilbake. Samtidig er det jo veldig gode muligheter i det militære systemet og det er uansett en vinn-vinn-situasjon for ham og Forsvaret at han benytter seg av dem. Han bestemmer seg derfor i løpet av praksisåret for å søke om å fortsette direkte på bachelorutdanningen på Krigsskolen.

På Linderud studerer han [Clausewitz](#) og [Liddell-Hart](#). Han fordyper seg i den militære plan- og beslutningsprosessen (PBP). Han er med [tindeveglederne](#) på høgfjellet og [Knut Werner-Hagen gjør Narvikfelttoget levende for ham](#). Bjørn vinner til og med krigsskolemesterskapet i feltskyting. Han forlater Linderud med bachelorgrad i landmilitære studier i bagasjen og begynner som assistent i personellseksjonen i bataljonen. Han har nå fått fast grad som sersjant (OR5).

Bjørn jobber videre i diverse personellseksjoner/-funksjoner og tilegner seg mye HR-erfaring. Han får normalopptrykk til sersjant 1. klasse (OR5+) og senere til oversersjant (OR6). Han blir moden for en ny runde på skole, for å konsolidere erfaringslæringen han har opparbeidet. Hæren finansierer [master i offentlig ledelse og styring med fordypning i organisasjon og ledelse ved Høgskolen Innlandet](#) som han tar på deltid integrert med sin vanlige tjeneste.

Bjørn Brillglass fortsetter som HR-spesialist og turnerer mellom stillinger i Hæren og fellesavdelinger. Han gjør det spesielt bra som assistent i personellseksjon i multinasjonal stab i Irak. Kanskje han til og med har et par år som frikjøpt tillitsvalgt for å bli enda bedre kjent med den siden av bordet. For en som Bjørn er det uendelig mange spennende stillinger å boltre seg med i Forsvaret innen det som har blitt hans fagfelt.

Kanskje finner Bjørn Brillglass ut at han ikke bare vil være spesialist og seksjonssjef, men han vil være avdelingssjef - innen sitt fagfelt. Da søker han det militære masterstudiet ved Stabsskolen. Eventuelt kan han gå for kortversjonen (videregående offiserspåbygning; masternivå), siden han har en mastergrad pluss en rekke frittstående mastergradsemner fra før. Dette gir ham grunnlag til å søke konvertering og han gjør en sideveis bevegelse fra stabssersjant (OR7) til major (OF3).

Bjørn fortsetter å jobbe i ansvarsfulle og komplekse offisersstillinger som krever særlig dybdekompetanse innen HR. Kanskje ender han en dag opp som brigader (OF6) og sjef for [Forsvarets personell- og vernepliktssenter \(FPVS\)?](#) Å bli sivil fant han aldri tid til, for det var så mange muligheter, så godt kameratskap og så gode tjenestevilkår i Forsvaret.

ETT SKRITT BAK, TO SKRITT FREM

Sparereformen i utdanningssektoren (URE) har fått mye kritikk. Det er med rette. Helt svart-hvitt er det naturligvis ikke. Selv mener jeg å ha observert en rekke positive trender. Selv om det fortsatt er et stort potensial, så er det økt samvirke og synergi mellom de forskjellige militære høgskolestedene i landet. Kadettene blir eksponert for fellesoperasjoner – det ble de ikke før! Det har dessuten oppstått en kulturell bevegelse som beveger oss mot faktisk å omfavne vekselvirkningen mellom forskning og undervisning.

Desimeringen av de livsviktige grunnleggende militære lederutdanningen bidrar likevel unektelig til erodering av norsk kampkraft. Dette gjelder både mhp strid, men ikke minst mhp den voldsomt komplekse oppgaven det er å bygge og dyrke frem denne kampkraften i fredstid. Det er mange uavhengige fremstøt som allerede har begynt å ta viktige og nødvendige grep for å reise skuta på kjøll igjen. Nå gjelder det for Forsvaret å samle kraften som ligger i disse forskjellige initiativene og snekre sammen et utdanningssystem som ikke bare er like godt som det vi hadde før, men enda bedre.

[Etterretningstjenesten har gitt oss en pekepinn på at vi har 5-10 år på oss.](#) Det er knapt med tid.